

Pintea László

Tutajon

Rég történt eseményekre emlékezem, önállóságra áhítózo fiatalember kalandjairól szeretnék hiteles módon mesélni.

Kalandvagyától fűtve használtam ki lehetőségeimet, nem vettem komolyan az intő jeleket; a kihívásoktól sem ijedtem meg, új dolgok megismerésének vágya hajtott. „Amit más megold, számomra sem jelent gondot” – mondogattam büszke mosollyal.

Viszonylag korán munkába álltam, apám tanácsát követve a közeli erdőben dolgozó favágók közé szegődtem; idősebb társaim elégedettek voltak velem, egyre komolyabb feladatokat bíztak rám. Makacs voltam és kitartó, rönkök faragása közben becsvágyamat erősítő szavakról képezegettem...

Egyre gyakrabban emlékszem a végzetes útra, a bennünket ért veszteség ellenére kellemes események jutnak az eszembe. Szagगतott gerincű hegyek között kanyargott a folyó, a kelletténél hosszabb tutajon ereszkedtünk a délnyugati fennsík dombjai felé. Kísérteties völgyek kanyarulatait követvük, ismeretlen vidék szikláit alatt kerülgettük a hánicsfonatokat szagगतató zátonyokat. Én álltam elől, hosszú csákyával tartottam a sodrásban a rakományt, tapasztaltabb társam a kormánylapát mögöl irányított.

Szerettem a visszhangzó völgyeket, az érintetlen tájat, a távolban meredező hófödte csúcsokat. Az ártérben sorakozó fákon túl pásztorok tűzének füstje

és tompa kolompszó jelezte, hogy nem vagyunk egyedül. Néha alacsony, révészek által földbe vájt kunyhó mellett siklottunk el, máskor ősi romok árnyékai vetültek ránk. Messze elkerültük a hasonlóan elhagyatott helyeket, a legendák szerint zsványok lepték meg és fosztották ki a falak között éjszakázó vándorokat.

A hegy hófödte gerince a látóhatár teljes hosszán végigvonult, tömör falként zárta el a zúgó víz útját. A folyó addig kanyargott, amíg megkerülve a zárt vonulatot meg nem találta a szűk rést, melyet kitágítva meredek falú völgyet vágott magának a szürkén erezett kőbe. Szél koptatta sziklák között, repedezett peremek alatt egyensúlyoztunk. Tiszta volt az ég, kábító fények villantak a hullámokon, meleg napok ígérete sejlett a fuvallatokban. Élénk színek vonzották a tekintetemet, harmatos fűvön villanó fények vakítottak. Bokrok között csörtető vadak lendületét csodáltam, ámuldozás közben társam szavai csengtek a fülemben, utasításait követtem.

Kurjongatva ereszkedtünk a hullámok morájától hangos folyón, ígéretesen nyíltak meg előttünk a lapos völgyek, langyos szellő motozott a fák között, láthatatlan csermelyek csobogása hallatszott az agyagos partfal repedéseiből. A dombok alatt szélvédett partszakaszok követték egymást, enyhült a sodrás, kevésbé volt fárasztó a munka. Hosszan elnyúló alkonyo-

kon kötöttük ki a tutajt, tavaszi áradások hordalékából raktunk tüzet, lapos homokpadokon főztük meg szerény vacsoránkat. Korhadó ágak keresése közben durván faragott fejfákra akadunk, melyeken ismeretlen írásjelek sorakoztak. Dúsan burjánzó páfrányok között vertünk táborn, frissen vágott fenyőgallyakkal raktuk ki fekvőhelyünket, evés után elégedetten bújtunk hosszú szőrű báránbundánkba. Ázott bocskoraink ágakra tűzve száradtak a hunyó tűz parazsa mellett.

A nyirkos nyugalomban szellő sem rezdült, elmúlt korok fáradt kísértetei lebegtek fölöttünk, tátott szájjal csodáltuk áttetsző alakjukat, sugallataikat értelmezve szólítottuk őket. Ismeretlen világok lakói voltak, a maguk módján vigyáztak ránk, óvtak bennünket. Hálás szavakkal fizettünk a felajánlott biztonságért. Észrevétlenül magasodott körénk a sötétség fala, elalvás előtt az eget hasító hullócsillagok fényeit figyelve öreg favágóktól hallott történeteket meséltünk nekik.

Egész nap esett az eső, szűk bejáratú barlang falai közé húzódva pihentük ki fáradalmainkat. Hirtelen kezdett el füstölni a tűz, öltöttek gyanús árnyalatot az alacsony lángok; sajgó tagjaimat dörzsölgetve éreztem meg a hasadékokból szivárgó kesernyés szagot. Idősebb társam fáradtan legyintett figyelmeztető szavamra. A hamvadó parazsat akartam feléleszteni, hosszú bottal piszkálni meg a hamut, de nyújtózkodás közben döbbenet állapítottam meg, hogy a karom nehezen engedelmeskedik akaratomnak, szokatlanul fárasztónak bizonyul a mozdulat. Fájó izmain görcsbe rándultak, tompa szédület bénított. Szerencsére csak a testem nehezedett el, gondola-

itim végig tiszták maradtak, ésszerű magyarázatokat sorolva, megoldások között válogattam.

Egyre sűrűbbé vált a levegő, nehezebbé a légzés, kíméletlen szorítást éreztem a mellkasomon. Sürgető szavakkal szólítottam idős társamat, tompán morogva válaszolt. Hunyorgó szemekkel figyeltem az oldalára fordult öreget, mintha áttetsző köd ereszkedett volna közénk, a kintről szivárgó neszek ellenére tisztán hallottam ziháló légzését. Figyelmeztetni akartam, de nem jött hang a számra; zibbadtan mozogtak az ajkaim, dagadt nyelvem bénultan feszült a fogaim közé. Fokozatosan hatalmasodott el rajtam a rosszullét, hányinger környékezett, kövek fölött lebegő pára fojtogatott, köhögési roham rázott. Erőm maradékát összeszedve kúsztam közelebb az üreg kijáratához, addig erőlködtem, amíg a nedves fűben friss szellő nem hűsítette felforrósodott homlokomat. Agyagos falból szivárgó sáros vízzel enyhítettem szomjamat. Vissza akartam fordulni, de néhány tétova lépés után erőtlenül rogytam össze.

Fokozatosan tompult bennem az élet ösztöne, súlyosan zuhant rám a sötétség, zavaros álomba keveredtem, omlatag sziklák között tébolyult világ alakjaival küzdöttem életre-halálra. Harc közben bágyadt boldogságot jelentett egy esetleges győzelem gondolata.

Amikor magamhoz tértem, már elállt az eső, tisztán sütött a nap. Teljesen kitisztult a fejem, a szemem sem káprázott, nyomasztó lázálmaim is eltűntek. Gémberedett tagokkal botorkáltam be az áttetsző köddel lepett üregbe. Idős társamat hiába ébresztettem, kihült testét feleslegesen ráztam, mereven

feküdt nedves bundája alatt. Tágra nyitott szemmel bámulta a barlang boltívét, elkékvült ajkai fájdalomtól torzultan húzódtak oldalra. Egyértelművé vált, hogy a repedésekből szivárgó gáz fojtotta meg álmában; az volt a szerencsém, hogy bejáráthoz közelebb vackoltam el magam.

A partfal meredek oldala alá vonszoltam a merev testet, baltával lazítottam meg az agyagos üledéket, addig csapkodtam, amíg sárgás kavicsréteg takarta be idős barátom tetemét. Azokban a kétségbeesett pillanatokban csak ez a barbár, hitehagyott cselekedet jutott az eszembe. Rövid imát mormoltam, aztán sietős mozdulatokkal húzgáltam ki az iszapba vert karókat, oldoztam el a tutajt tartó köteleket. Elég elszántnak éreztem magamat, hogy egyedül folytassam utamat az ismeretlen folyószakaszon, melynek veszélyeit hallomásból ismertem.

Tutajom egyre közelebb sodródott a gerincet csipkéző meredek csúcsokhoz. Sűrű fenyvest elhagyva szakadt partú öbölre bukkantam, melynek felszínét alig borzolta szél. Fiatal facsoportok vették körül a bemélyedést, görbe törzsű fűzekhez kötöztem a rakományt, gyalog indultam el, hogy személyesen tapasztaljam meg a katlan komisz körülményeit; a magasból akartam látni a tutajosra leselkedő veszélyt.

Az előttem magasodó hegyoldal először megmászhatatlan akadálnak tűnt, szürke nyugalomban meredek kőfalként tornyosodott fölém. Vadak által kitaposott, kanyargó ösvényen kapaszkodtam a sziklatömbre, melyet szinte középen metszett ketté a folyó. Az erdőhatár fölött, kopár gerincen haladtam; a csapás ívben került meg egy vízzel teli hosszúkás üreget, majd

hirtelen fordult egy kövekkel borított lejtőre. Alacsony bozót mögül figyeltem, miként egyensúlyoznak a meredek fal párkányzatán a kecskék, hogy rejtett ösvényeken tűnjenek el a rétegződő ködben. A sziklafalon túl, lebegő párafüggöny mögött tajtékzó vízesés bukott a mélybe. Aggódva néztem végig a tomboló zuhatagon, a zátonyokkal szabdalt veszélyes szakaszon kell átvezetnem a sérülékeny tutajt.

Merőlegesen kiszögellő peremről, bozót ágaiba kapaszkodva vizsgáltam a fehéren habzó áradatot. Meredek sziklafal emelkedett mindkét oldalon, a folyó örült gyorsasággal zúgott végig a félhomályos szakaszon, a meder középső részén magasra torlódott a víz, fodrozódó hullámok szegélyezték a zátonyok körül kavarogó örvényeket. Lehetőségeimet kihasználva, középen kell tartanom a sérülékeny szerkezetet, ha szélre sodródok, alattomos áramlások csapnak az üreges sziklafalnak. A víz alatt rejtőző hegyes kövekről halvány fogalmaim voltak csupán, de erősen foglalkoztatott a megfélemlés gondolata.

A simára koptatott kő veszélyesen síkosnak bizonyult, többször megcsúsztam. Borzongva húzódtam hátrább, lapos párkány védelmében döbbsentem az igazságra, mely szerint a mélyben kavargó áradat szokatlan kihívást jelent egy magamfajta kezdő számára. Szerencsének tűnt a szerencsétlenségben, hogy a zúgó alatt széles völgyben sekélyesedett el a folyó, távolabb lapos tóban nyugodott meg az örvénylő víz; a völgy túlsó oldalát alig láttam, közvetlenül a felszín fölött sötét árnyéksávot vetett a sziklafal.

Egyértelmű volt, hogy a katlanban makacs és kiszámíthatatlan elemek

Lengyel menekültek emlékműve – Ósváth László ülő szobra – bronz, tardosi vörös márvány; Varsó (Lengyelország), Białołęka ker., 2011

fogtak össze a tutajjal ereszkedő fává-
vágó ellen. Legalább két ember kellett
volna a rakomány biztonságos lejutta-
tásához, az egyik előre, az evező mellé,
egy másik hátra, a kormánylapáthoz.
Sajnos egyedül voltam, sürgetett az idő,
támogató segítségre véletlenül sem szá-
míthattam.

Hosszú csáklával löktem el a part-
tól a tutajt, kavargó áramlat sodort a
meredek sziklafalak felé, ahol porladó
vízcseppekkel telt meg a levegő, és erő-
södő zúgás törte meg a csobbanások
egyhangúságát. A katlan bejáratánál
hordalék örvénylett a felszínen, az eny-
he fodrozódáson túl kavarogva tűnt el
az omladékkövek között. Amint elér-
tem a zátonyokat rejtő szakaszt, tajték-
zó hullámok csaptak át a gerendákon,
magasba spriccelő barnás lé áztatta ru-
hámam. Roncsolt kérgű szálfák merültek
el az áramlatban, majd bukkantak fel
hirtelen. Lábamat a vesszőfonatok közé
feszítve igyekeztem egyensúlyban tar-
tani a rakományt. Egy laposabb helyen
kövek közé szorult a lapát, a rántástól
megbillenve egy pillanatra elvesztettem
az egyensúlyomat, szerencsére sikerült
talpon maradnom. Éles szélű párkány-
zat alatt, sebes áramlásban lendült meg
a tutaj, áttetsző hullámvölgyek felé sik-
lott. Hirtelen zuhant a mélybe a rako-
mány, majd fehéren habzó tarajokon
emelkedett az első hullámhegy tetejére.
A folyókanyar alsó felében part felé
sodró áramlásba kerültem, rücskös
felületű kövekről pattantak vissza az
ázott gerendák, hogy sűrű tajték csap-
jon át rajtuk.

A meredek sziklafalokról vissza-
verődő morajlás valósággal megsü-
ketített. A sűrűsödő félhomályban a
középen örvénylő áramlatot, a sodrás
erejét vizsgáltam. Porladó vízcseppek

vakítottak, megtörtént, hogy a tutaj
közepéig sem láttam. A kormánylapát
karjának feszülve őseim sugallataira
hagyatkoztam, szokatlan megoldáso-
kon ámulva, ösztönösen követtem uta-
sításaikat. Tehetetlen sodródás hosszú
pillanatai következtek, kövek éleinek
csapódva változtattunk irányt, hogy
függőleges sziklát súrolva lendüljünk
át az örvényeken. A gyorsuló áram-
lásban hirtelen fordultunk a zúgó felé,
oldalazva zuhantunk a mélybe.

Heves igyekezetemben észre sem
vettem, miként jutottunk ki a katlan fa-
lai közül, kifulladásra, átázva bukkantam
fel a vízesés alatt; a lapos part kövein
akadt fent a tutaj alja, tisztán éreztem,
hogyan metszik át az éles sziklák a ge-
rendákat összetartó vesszőfonadékok.
Kábult fejjel, nehezen fogtam fel az
eredményt, értettem meg, hogy két-
ségbeesett küzdelmem első szakasza
sikeresen véget ért. A hála könnyei
csillogtak a szememben, sietős moz-
dulatokkal vettem keresztet, adtam
hálát a sorosom alakulását irányító,
titokzatos pártfogónak.

Arcomat törölgetve pontosan tud-
tam, hogy az alsóbb szakaszon az előb-
binél is veszélyesebb, sokkal merede-
kebb zuhatag vár rám. A kormánylapát
rücskös felszínét törölgetve gondoltam
végig teendőim sorrendjét, közben a
kövek között örvénylő áramlat irá-
nyát, a hordalék kavargását figyeltem.
A magasba csapó hullámok látványa
aggodalmaskodó gondolatokat keltett
bennem.

Lomhán mozdult alattam a szer-
kezet, lassú áramlás kitartó hullámai
fordítottak le bennünket a gömbölyű
kövekről. Simára koptatott felületek
között, meredek sziklafalról visszave-
rődő, tajtékzó vízben sodródott a tutaj.

A szűk szorosban rémisztően felgyorsult a sodrás, fehéren habzó hullámokat vetett az örvénylő víz. Bukdácsolva hánykolódott a szerkezet, az egymáshoz kötözött gerendák felváltva tűntek el a szürke tajték alatt. Porladozó vízzel telt meg a levegő, zátonyok fölött lebegő páracseppek vakítottak. Sűrű ködben egyensúlyozva csak a mellettem elsuhanó sziklafal üregeit és dudorait láttam. Egy, a felszín alatt rejtőző lapos kőpad a bal part felé terelte a folyót, ahol hordalékot forgató örvény kavargott a szirtfal alatt. Törött ág csapódott fel hirtelen a mélyből, hegyes vége felsértette az arcomat. Ingem szárával töröltem le a sebet, közben gémberedett ujjakkal kapaszkodtam a kormánylapát nyelébe, feszültem a kíméletlen ár ellen. Sérülésem elvonta figyelmemet, kevésnek bizonyultam a rám váró feladathoz. Örvény szippantotta be a tutaj elejét, vágatban kavargó víz vonzásába kerültünk. Hiába nehezedtem teljes súlyommal a kormánylapátra, egész testemmel éreztem, miként billen a szerkezet, húzza le a mélység; magával kapott a sodrás a szívóhatás miatt, képtelen voltam egyensúlyban tartani a billenő rakományt. Oldalazás közben olyan közel sodródtam a sziklához, hogy könnyen a partfal peremére ugorhattam volna.

Résekbe feszített csáklával toltam ki a tutaj közepét a sodrásból. Tajtékszó hullám kapta magasba a roncsolt végű gerendákat, egy pillanatra az egész szerkezet a levegőbe lendült, láthatóvá váltak a hámló fonatok, a lazuló kötelek, aztán mély hullámvölgybe zuhantunk; fehéren habzó vízben tűnt el a rakomány eleje, hogy a vége iszonyú erővel csapódjon a partfalnak. Váratlanul dobott magasba a len-

dület, bucskázva estem át a recsegő kormánylapáton. A rönkfákon fekve sűrű tajték csapott át a fejem fölött, kesernyés vizet köpködve ugrottam talpra. Egyre gyorsuló áramlásban, hirtelen perdült meg a szerkezet, keresztbe fordulva sodródott a zúgó felé. Hullámokból kivillanó sziklák tépték, szaggatták az átázott hánccsfonatokat, gerincemben éreztem a remegést, majd a lazulás jeleit, ahogy az egymástól távolodó gerendák lassan fordultak ki a talpam alól.

Egyensúlyomat veszítve lendültem ki egy kagylókkal borított, lapos sziklaperemre. Simára koptatott repedésbe kapaszkodtam, erőlködve kúsztam feljebb, sajnos a lábam így is visszacsúszott; felcsapó hullám ragadta el kopott bocskoromat. Nyálkás kövek között pihentem ki fáradalmaimat, majd a fal hézagaiba fogódzkodva ereszkedtem a hullámok közé, ahol azonnal magával ragadott az áramlás. Karommal csapkodva igyekeztem a felszínen maradni. Körülöttem magányos gerendák, törött szálfák pörögtek a vízen, hogy sebes áramlásokban bukdácsolva tűnjenek el a kanyarban, a sziklafal kiszögellései mögött. Ezek a tehetetlenül sodródó rönkök bizonyultak a legveszélyesebb tényezőnek, sziklához szorítva testemet bármikor megnyomoríthattak volna. Zátonyok mögé húzódva vártam meg, amíg eltűnnek a közelemből. Óvatos mozdulattal rúgtam el magam a sziklától, felszíni áramlatokra bíztam magam. Örvénylő hullámok között egyensúlyozva hamar kimerültem, kénytelen voltam a hátamra fordulni, hanyatt fekve sodortattam magam a tajtékszó vízzel. Nem emlékszem tisztán, miként jutottam ki a kavargásból és zuhantam a mélybe.

Az éjszaka felhőtlen volt és hideg, lapos homokpadon fekvé tértem magamhoz; vibráló csillagok fényében vettem észre a parti kövek között fennakadt gerendákat. Mozdulatra ösztönzött az aggodalom; nem vártam meg a hajnali derengést, egymás után vonszoltam biztonságos öbölbe a rönköket; csak vékony ágakra, hajlítható vesszőkre volt szükségem, hogy egységes szerkezetű, használható járművé fonjam őket.

Délutánra minden erőmet felemésztette a munka, a végén már négykézláb jártam, görnyedten botladoztam egyik gerendától a másikig. Derékig vízben gázolva, igavonó baromként vonszoltam a szálfákat, hogy frissen sodort vesszőfonatokkal rögzítsem őket. Szerencsém volt, egy vízbe hajló bokor ágára akadva elsodródott bocsoromat is megtaláltam.

Fokozatosan borult be az ég, áttetsző alkonyi homály ereszkedett a folyó völgyre, és az erősödő szélről a levegő is lehűlt. Valahol a távolban villám hasított a sötétségbe, aztán hosszasan dördült az ég. Kékesen érezett hegyek, meredek sziklafalak visszhangozták az ismétlődő dübörgést. Frissen vágott ágakból készítettem magamnak hevenyészett lombsátrat, illatozó levelek alatt zuhantam álomba.

Reggel iszonyú fájdalomra ébredtem, minden részem sajgott; több helyen is betört a fejem, mély vágások szabdalták a hátamat. Sérüléseimet tapogatva jutottak eszembe feladata-

im, növényi száruk rágása közben a könnyelműen elvesztegetett idő miatt korholtam magamat. Fogalmam sem volt mennyit aludtam, gyengeségemet átkozva szedelőzködtem, fáradtságtól mereven, hidegtől gémberedett tagokkal bújtam ki szél tépázta sátramból. Vacogva élesztettem fel a tüzet, földbe szúrt ágakra akasztva szárítottam nyirkos ruhámat. Harmattól nedves fűvön csúszkálva jutottam a part közelébe, ahol a gyorsan áradó folyó látványa fogadott. Változékonynak tűnt a szél, egyszer hatalmas erővel söpört végig a völgyön, máskor enyhe fuvallatként borzolta a vízfelszín. Dideregve húztam összebb magamon kopott ingemet, sajgó bokával botladoztam végig a gömbölyűre kopott kövek között. Alattomos hullámok fodrozódtak a sziklás part alatt, éhségtől szédelegve vizsgáltam meg az előző nap sodort fonatokat. Keménnyé dagadtak a vízben ázott vesszők, csillanva feszültek a roncsolt kérgű gerendákra. A folyó alsóbb szakaszán újabb rönköket találtam a sziklák között, kopott kötélдарabbal vontattam őket a tutajt rejtő öbölbe.

Minden összevetve, elégedett voltam magammal elviselhető veszteséggel veszeltem át a zúgón való ereszkedést, tapasztalt tutajosok is elismerően szóltak volna a végeredményről. Ehető bogókat találtam egy közeli vízmosásban, vadon termő gyümölcsökkel enyhítettem éhségemet; pihenés után frissen faragott deszkalapokkal erősítettem meg a roncsolt végű kormánylapátot.

Louis Armstrong – bronz, andezit; Bánk, Tó Hotel, 2004